

Nasafjäll. Namnet har i långa tider burit på en närmast mytisk klang som väckt aningar om dolda rikedomar och svåra vedermödor. Även jag har lockats av det gamla gruvområdet i ödemarken. Jag startade i Vilasund och passerade förbi Vindelkroken. Den sjätte dagen går jag i tät dimma och förlitar mig helt på kompassen, men på aftonen, när jag slutligen når det kalvfjäll som utgör vandringens mål, så lättar de låga molnen, regnet upphör och vinden avtar. Över det ödsliga landskapet vilar stillhet. Ensam, med svårbeskrivna känslor, strövar jag på det ärrade berget. Spåren vittnar om mänsklig aktivitet: husgrunder, varphögar, mörka gruvängar, djupa gruvschakt och en enkel begravningsplats som överblickar den nedanförliggande dalsänkan.

Den första perioden i Nasafjälls historia inleds då man 1634 upptäcker silver på ett berg i rikets yttersta utmark, alldeles intill norska gränsen, och avslutas 1659 då ett norskt överraskningsanfall ödelägger gruvan. Umbärandena under dessa tjugofem år var enorma. Ändå lyckades man aldrig få verksamheten att gå med vinst. En andra period med gruvförsök varade mellan åren 1780 och 1810, då smälthyttan låg i Adolfström, men slutade i ett lika stort ekonomiskt misslyckande som tidigare. Dessa båda satsningar är väl dokumenterade och man skulle kunna få intrycket att historien därmed var avslutad. Bergmästare Isac John. Quensels skrev 1829, utifrån undersökningar som förrättats 1806 och 1807, att "det silver som på Nasafjellet skulle kunna erhållas är till qwantiteten obetydligt och till tillverkningskostnaden så dyrt, att ett arbete dere ej är mera lönande än en saltkokning av Östersjöns vatten." Ändå levde ryktet om rikedomarna på det avlägsna gränsfjället i den lappländska vildmarken envist vidare och på 1880-talet vaknade silverdrömmarna på nytt. Det är denna mer okända tredje period 1887-1946-1999 som nu har skildrats i boken "Nasafjäll efter år 1810" av Bo Lundman.

Det var ett antal personer i Piteå med omnejd som utgjorde kärnan i projektet. Fokus i Lundmans redogörelser ligger kring de investeringar och de inledande arbeten som gjordes för att starta upp en ny gruvdrift, samt, då det snabbt visade sig vara lika hopplöst som tidigare att få någon lönsamhet ur Nasafjäll, de därpå följande turerna kring de många försöken att sälja gruvorna.

Det arbete som Bo Lundman har lagt ned är minst sagt grundligt och resultatet är en sprängfylld faktasamling som belyser

händelserna från alla upptänkliga aspekter. Det är de enskilda människoödena som är mest drabbande. Ett stort antal personer dras på ett eller annat sätt in i gruvprojektet och Lundman strävar efter att låta samtliga, i alla samhällsklasser, träda fram. Ibland, då källmaterialet tillåter, sker det utförligt, men ibland bara i form av en lakonisk mening eller ett suddigt foto. Det fantastiska bildmaterialet förtjänar ett särskilt omnämnande: Dokument, platser och i synnerhet människor möter oss på de många svartvita fotografierna ur det förflutna. Boken avslutas därtill med en informativ vägledning för den som själv ämnar uppsöka gruvområdet.

Sällan blir den närapå sagolika tilltro som satts till malmfältet på Nasafjäll tydligare än i de vilt skiftande värderingar som gjordes vid försäljningsförsöken runt sekelskiftet 1800-1900. Det handlade, visar Lundman, om spekulatör med obefintlig koppling till de reella förhållandena. Någon försäljning kommer emellertid inte till stånd förrän 1946, då Bolidens Gruv AB slutligen köper gruvorna för en rent symbolisk summa. Stora förhoppningar har under århundraden knutits till Nasafjäll, många drömmar, men till sist avslöjar moderna mätningar att fyndigheterna

helt enkelt aldrig varit så rika som man hade hoppats. Bergmästare Quensels hade haft rätt i sitt omdöme. Sedan år 2000 är berget fritt från inmutningar. Gruvmännen har lämnat området. Nu är det väl bara fjällvandrarerna som drömmer om Nasafjäll.

Publicerad i Norran 2011-02-12.

Boken Nasafjäll efter 1810 går att beställa direkt av författaren på nasafjell@hotmail.com.

Bo Lundman

Ett bidrag till kunskapen om Nasafjäll efter år 1810. 3:e Nasafjällstiden 1887-1946-1999.

Eget förlag

222 s.

Bilderna från Nasafjäll ovan är tagna av mig sommaren 2010. /Hymettos | 11 februari, 2011

<https://hymettos.wordpress.com/2011/02/11/recension-nasafjall-efter-ar-1810/>